

Sava valoda

Foto autors Ventspils Tūrisma informācijas centra foto arhīvs

Lībiskais dialekts – VENTIŅMĒL ir viens no trim latviešu valodas dialektiem.

Latviešu valodā izšķir trīs dialektus (vidus, lībisko un augšzemnieku), kuri veidojušies uz latviešu cilšu – kuršu, zemgaļu, sēļu, latgaļu – valodu (vai to dialektu) pamata un kuros apvienotas 512 izloksnes.

LĪBISKAJĀ DIALEKTĀ, KO SENĀK SAUCA PAR TĀMNIEKU DIALEKTU –runā Kurzemē uz ziemeļiem no Alsungas, Kuldīgas un Vidzemes rietumdaļā. Šo dialektu vairāk nekā citus latviešu valodas dialektus ir ietekmējusi lībiešu valoda. Lībiskajā dialektā izšķir divas galvenās izlokšņu grupas: Kurzemes lībiskās jeb TĀMNIEKU izloksnes un Vidzemes lībiskās izloksnes.

Nosaukums lībiskajam dialektam saistīts ar lībiešiem, kas šajās teritorijās ir dzīvojuši, vēlāk sajaucoties ar latviešiem resp. kuršiem, atstājot latviešu valodā savas resp. lībiešu valodas iezīmes. Galvenās pazīmes, kas radušās lībiešu resp. somugru valodu ietekmē, ir šādas:

- Netiek šķirtas gramatiskās dzimtes tāpat kā somugru valodās;
- Piedēkļu un gala zilbju saīsināšana

Viena no tipiskākajām dziļo tāmnieku izlokšņu parādībām, kas radusies sieviešu dzimtes zuduma dēļ, ir sieviešu dzimtes vietniekvārda viņa aizstāšana ar vīriešu dzimtes vietniekvārdu viņš>viš.

Pazīstamā latviešu dialektoloģe prof. Marta Rudzīte jautā: “ varbūt izloksnes arī saglabātos savā dabiskajā vidē ilgāk, ja mainītos mūsu attieksme pret tām, ja mēs sāktu tās uzskatīt par tādu pašu kultūras vērtību kā tautasdziesmas, tautastērpi u. tml.?”

Pieejama grāmata– Bliņķis Ventiņmēlē. Autors: Uldis Grīnbergs. Grāmata izdota 2019. gadā. “Īs ventiņ gramatik un tāmnik vārdnic jeb bliņķis ventiņmēlē” ir saistošā formā rakstīta, bet tādēļ ne mazāk zinātniski pamatota “ventiņu valodas” rokasgrāmata jebkuram interesentam, ļaujot iepazīties ar šī latviešu valodas dzirkstošā dialekta daudzveidīgajām izpausmēm.Vārdnīcas autors ir filologs Uldis Grīnbergs, izdevējs – Ventspils muzejs, izdevniecība –Jāņasēta. Grāmata ir bagātīgi ilustrēta ar 19.gs. beigu un 20.gs. sākuma fotoattēliem un mācību grāmatu ilustrācijām no Ventspils muzeja krājuma.

(No: LU Latviešu valodas Institūts, “Latviešu valodas dialektu atlants Fonētika”. Rīga:LU Latviešu valodas Institūts, 2013, 304.lpp. ; No: LU Latviešu valodas institūts, “Latviešu valodas dialektu atlants Morfoloģija I”. Rīga: Zinātne, 2021, 288.lpp.; No: LU Latviešu valodas institūts, “Avoti vēl neizsīkst. Latviešu valodas dialekti 21. gadsimtā”. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2016, 512.lpp.; (No: LU Latviešu valodas institūts, “Avoti vēl neizsīkst. Latviešu valodas dialekti 21. gadsimtā”. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2016, 512.lpp.;No: Rudzīte, M. Darbi latviešu dialektoloģijā. Rīga: LU, 2005. ; No: Rudzīte, M. Latviešu dialektoloģija. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1964.; No: Rudzīte, M. Darbi latviešu dialektoloģijā. Rīga: LU, 2005.)

...au un apstākļos, ka ne Dundage, ne Pope, ne Pilt'ne, ne Zlēkes, tāpat vecs Stenders, ne Mancel Jurs nav kancele kāps un sovs sprediķs tures ne Ance, ne Ventspile, bet kout kur Zemgale, un tā viņ' mūs ventiņ pus' un ventiņ valod atstājuš pabērn lome.

Bet va nebūt doudz, doudz vieglāk, ja mums nebūt jalouz sov mēl ar tād locīšen, kā „es esmu, tu esi, viņš, viņa ir, mēs esam, jūs esat, viņi, viņas ir?” Ventiņ to pateic doudz vienkāršāk: „es ir, tu ir, viš ir” Un tāpat viņ teic, „tas meitans un tas cūk” tāpat kā „tas puik un tas vepers.” Un kād tur jēg sasist plouksts un teikt: „Tavu jauku runāšanu?,” kad to var pateikt doudz isāk: „Tov jouk run'šen!” Kā teikt, dar'šen paliek dar'šen un run'šen paliek run'šen. Bet ventiņ jou vairāk uz to dar'šen kā uz run'šen, tādēļ ar' tie, kam lielāks mut's bij's un lielāks run'iames, tikuš die ēnris un uznieidnē mums visom ne-

🏠 Dārzu iela 6, Ventspils

📍 Dārzu iela 6

